

Eirik Swensen

Mediemagneten Mongstad – debatten om CO₂-fangst og -lagring i norske aviser

Abstract

Whether Norway should make use of its own natural gas resources or not has been discussed at length during the past decade. The debate gained momentum when the development of technology for carbon capture and storage (CCS) was launched as Norway's «lunar landing» by Prime Minister Stoltenberg in 2007. Using the concept of story lines, I analyse how the actors are grouped around different positions relating to CCS and, in the process, show the importance of media for the dynamics in the debate.

Key words:

- CCS
- story lines
- mediatized society
- ecological modernization

Det siste tiåret er det knapt noen miljøsak i Norge som har blitt diskutert mer enn aspekter rundt rensing av CO₂ fra gasskraftverk. Planene for et anlegg på Mongstad har blitt stående som symbol for denne ideen. I denne artikkelen har jeg undersøkt hvordan debatten rundt karbonfangst og -lagring (CCS) har foregått i norske aviser. Jeg viser hvordan aktørene har samlet seg i diskurskoalisjoner som deler to ulike fortellerlinjer (Hajer 1995), for og imot CCS. Jeg har undersøkt Adresseavisen, Aftenposten, Dagbladet, Dagens Næringsliv (DN), Dagsavisen, Klassekampen, Nationen og Stavanger Aftenblad i perioden 01.01.2007–01.01.2009. Søket ga 704 treff. Av disse har jeg gått systematisk igjennom de 278 artiklene fra 2008, og i tillegg har jeg analysert spesielt interessante artikler fra 2007.

Jens Stoltenbergs symboltunge nyttårstale, 1. januar 2007 gjorde teknologi for karbonfangst og -lagring til en «snakkis» i Norge:

Norge påtar seg en pionerrolle når vi har bestemt at gasskraftverket på Mongstad skal ha rensing av klimagassen CO₂ (...) Dette er et stort prosjekt for landet. Det er vår månelanding. Utslipp av klimagasser kjenner ingen landegrenser. Derfor kan heller ikke løsningene styres av landegrenser.

Denne talen var imidlertid bare kulminasjonen på en debatt som hadde pågått i årevis, der valget så ut til å stå mellom utnyttelse av innenlandske gassressurser eller økte CO₂-utslipp. Det sies at det var Bellonas Frederic Hauge som i en fjernsynsdebatt på slutten av 1990-tallet gjorde muligheten for

såkalte CO₂-frie gasskraftverk kjent for allmennheten: «Vi er ikke mot gasskraft, men forurensende gasskraft» (Tjernshaugen 2007). Muligheten for å deponere CO₂ hadde riktignok vært diskutert siden 1980-tallet, men Hauges retoriske manøver i beste sendetid gjorde ideen om denne teknologien, som i stor skala bare eksisterte på tegnebrettet, så virkningsfull at gasskraftdebatten endret karakter (Tjernshaugen 2007). I 2001 valgte den første Bondevik-regjeringen å gå av fordi den nektet å godta bygging av gasskraftverk med allerede eksisterende teknologi, som flertallet bestående av Arbeiderpartiet og Høyre ville åpne for. Med Stoltenbergs «månelandingstale» oppsto et nytt momentum i debatten. Teknologi for Carbon Capture and Storage (CCS) ble det Callon (1986) kaller et obligatorisk passeringspunkt.

Carbon Capture and Storage (av og til også Carbon Capture and Sequestration), med forkortelsen CCS på engelsk, er det som på norsk omtales som karbonfangst og -lagring. Teknologien utvikles med tanke på å redusere CO₂-utslippene fra store punktkilder og omfatter tre faser; utskilling eller fangst av CO₂, transport av gassen, og lagring under jorda eller på havbunnen. Det hefter usikkerhet ved alle disse fasene. Testsentret på Mongstad befatter seg hovedsakelig med fangstdelen, og det har vært til dels store diskusjoner om teknologivalgene her.¹ I transportfasen er det infrastrukturen som må til for å frakte gassen over lange avstander det settes spørsmålsteget ved. Når det kommer til selve lagringen, er det en utbredt bekymring for lekkasjer, vist blant annet gjennom public acceptance-studier (Bäckstrand mfl. 2011). Også de som ser stort potensial i CCS fremover, anerkjenner at det er store tekniske, økonomiske og miljømessige utfordringer. Dette fremkommer blant annet i et større arbeid utført av ACCSEPT, et program under Europakommisjonen for «responsible application of CO₂ capture and storage».²

Det er skrevet en del tidligere om de teknologiske og samfunnsmessige aspektene rundt CCS (Hansson 2008, Hallset 2009, Lind 2009, Tjernshaugen 2010). Et bidrag som er spesielt verdt å nevne, er Jens Jacob Kielland Haugs (2010) studie av den norske regjeringens klimakommunikasjon. Haug finner at CCS har vært et viktig retorisk bidrag for å legitimere Norges rolle som klima- og oljenasjon på en og samme tid. Et annet relevant bidrag spesifikt om gasskraft og CCS er Robert Næss' (2007) undersøkelse av debatten rundt karbonfangst fra 1997 til 2004. Næss sine funn kulminerer i CO₂-håndtering som «løsningen» på i utgangspunktet svært motstridende interesser. Han stiller derfor spørsmålet om hvorfor det likevel ikke utvetydig ble satset på gasskraft med fangst og lagring av CO₂ i perioden (Næss, 2007: 86). Næss kaller de aktørene som samler seg om et bestemt fenomen, for «meningsbærende allianser» og den oppfatningen de samler seg om, for en «fortellerlinje». I studien av gasskraftdebatten i perioden fra 1997 til 2004 trekker Næss opp tre meningsbærende allianser: nærings- og distriktsalliansen, teknologialliansen og energisparingsalliansen, med tilhørende tre fortellerlinjer: Gasskraft må bygges ut uansett med den teknologien som er tilgjengelig, gasskraft må bygges med CO₂-håndtering, og gasskraft må ikke bygges (Næss, 2007: 89). Næss viser altså at teknologialliansen og fortellerlinjen for CO₂-håndtering vokser frem som

et sterkt alternativ frem mot 2004. De andre alliansene står imidlertid fortsatt sterkt. I denne artikkelen vil jeg ta for meg CCS-debatten etter at Stoltenberg lanserte «månelandingen» i 2007, og da utviklingen av teknologi for CO₂-håndtering nærmest ble fremstilt som en nasjonal dugnad. Har CO₂-håndteringsalternativet vært fremstilt som enerådende etter månelandingen? Hvilke aktører har deltatt i debatten, og hvordan har de posisjonert seg? Maarten Hajer (1995) viser i sine analyser av hvordan aktører som deler en viss måte å oppfatte og snakke om et fenomen på, kan beskrives av som diskurskoalisjoner. Diskurskoalisjonen samler seg om en fortellerlinje for aktivt å mobilisere for sitt syn gjennom «å redusere kompleksiteten i situasjonen og skape muligheter for å styre unna opposisjon» (Næss, 2007: 87). Diskurskoalisjonen forsøker å få virkelighetsoppfatningen knyttet til «sin» fortellerlinje til å fremstå som den mest logiske og riktige, selv om som Hajer (1995: 13) sier: «they might nevertheless interpret the meaning of these story-lines rather differently and each have their own particular interests». For å oppnå dette kan man bruke det Bruno Latour (1987) omtaler som positive og negative modaliteter. Positive modaliteter vil være å støtte opp om faktagrunnlaget hos seg selv og sine allierte, mens negative modaliteter innebærer å svekke sine «fienders» faktagrunnlag tilsvarende. For at en teknologi skal vinne innpass, er det derfor nødvendig at et stort antall aktører deler den samme virkelighetsoppfatningen om denne teknologien. Dette handler mindre om «sannhet» enn om å overbevise flest mulig aktører om *sin* sannhet, det Latour (1987) kaller å innrullere aktører. Undersøkelsen av medias dekning av CO₂-fangst og -lagring identifiserer både tilhengere og motstandere av denne teknologien, som dermed deler hver sin fortellerlinje. Hvilke aktører innrulleres i de ulike diskurskoalisjonene som samler seg om disse fortellerlinjene? Dette åpner imidlertid også for spørsmål rundt *hvordan* de mobiliserer for sitt syn. Hva gjør at de ulike fortellerlinjene tiltrekker seg nettopp de aktørene de gjør, og hvordan er aktørene selv med på å forme hvordan fortellerlinjen ser ut?

Metode

Denne artikkelen bygger på en større studie av den norske satsingen på nye energiteknologier (Swensen 2010). Analysen av de politiske dokumentene som omhandlet energiløsninger på 2000-tallet, viste at CO₂-fangst og -lagring var den teknologiske løsningen som ble mest omtalt. Den ble fremstilt som relativt ukontroversiell i NOU-er og stortingsmeldinger, mens de påfølgende stortingsdebattene viste en større bredde i synspunkter. Teknologien fremsto imidlertid også som samlende, fordi den kunne forene ulike politiske mål. Var dette en tendens også utenfor den formelle politikken? For å få et bedre inntrykk av synspunkter omkring CO₂-fangst og -lagring, baserte jeg dermed siste del av empirien på søk i norske medier. Fremgangsmåten jeg brukte var søketjenesten atekst (retriever) som gir mulighet for innholdssøk i en rekke norske aviser. I valget av aviser var

målet å få et bredt spekter av meningsbærende riksaviser og regionalaviser. Jeg endte opp med Adresseavisen, Aftenposten, Dagbladet, Dagens Næringsliv (DN), Dagsavisen, Klassekampen, Nationen og Stavanger Aftenblad. Jeg har ikke tatt hensyn til hvilke typer artikler det er snakk om (reportasjer, kommentarer, kronikker), eller forsøkt å analysere nærmere hvorfor en bestemt artikkel står i en bestemt avis eller er skrevet av en bestemt journalist. Målet mitt har ikke vært å studere medias rolle som sådan, men snarere se på hvordan politikere, forskere, miljøvernere og lekfolk forholder seg til denne teknologien; hvordan den fremstilles og kommuniseres gjennom media.

For å favne flest mulig artikler søkte jeg på «CO₂-håndtering» og «CO₂-fangst». Søkord som «CCS» og «månelanding» kunne også vært en mulighet, men disse ga ikke flere relevante treff. I utgangspunktet satte jeg tidsrommet for søk fra 01.01.2007 til 01.01.2009 fordi det var først da at denne teknologien kom i et visst offentlig fokus. I sin nyttårstale 1. januar 2007 lanserte som nevnt Stoltenberg sitt «Månelandingsprosjekt», der debatten om CO₂-håndtering ble aktualisert. Antallet artikler i denne perioden ga en klar indikasjon på det. Søket ga 704 treff. Av disse har jeg gått systematisk igjennom de 278 artiklene fra 2008, i tillegg har jeg analysert spesielt interessante artikler fra 2007. Søkene ble foretatt sommer/høst 2009. Analysekategoriene, eller alliansene, vokste frem i en kombinasjon av teori og empiri, innenfor «grounded theory» (Charmaz 2006).

Denne artikkelen bygger på en konstruktivistisk innfallsvinkel til forskning, som handler om koherens og pragmatikk, snarere enn korrespondens. For som Justesen (2005: 218) understreker: «Det drejer sig om at nå frem til 'interessant' og 'frugtbar' viden og ikke om at afspejle verden, som 'den er', bl.a. fordi det sidste er en umulig opgave.» Mitt mål med denne analysen er dermed å bidra med ny kunnskap om et aktuelt og viktig tema innenfor norsk energipolitikk, med den erkjennelse av at jeg snakker fra *ett* spesifikt ståsted.

Koalisjoner i kollisjon

Hvordan posisjonerer så aktørene i mediedebatten om CCS seg? Som den følgende analysen vil vise har jeg kategorisert tilhengerne og motstanderne av CO₂-håndtering «teknologioptimistene», med undertittel «en fornybar satsing på gass» og «skeptikeralliansen». «Teknologioptimistene», altså tilhengerne av CO₂-håndtering, går inn med den forutsetningen om at CO₂-håndtering vil skje og skal skje. Dette er en stor og sammensatt gruppe bestående av teknologer, politikere og miljøengasjerte. Det underliggende premisset hos disse aktørene synes å være at det ikke er noe alternativ til CCS. De uttrykker seg alle i større eller mindre grad i deterministiske vendinger i omtalen av CO₂-håndtering, og støtten til denne teknologien blir dermed relativt forbeholdsløs. Miljøutfordringen hos disse framstår, slik også Hajer (1995) viser i sine studier av økologisk modernisering, som et «positive sum game». Med andre ord, det å utvinne gass kan gjøres både miljøvennlig

og økonomisk lønnsomt. På den andre siden finner vi motstandere som av ulike grunner er skeptiske til CO₂-håndtering. Denne gruppen består av færre aktører totalt sett, men det er en minst like sammensatt gruppe. Det er altså aktører med ulik bakgrunn innenfor «teknologioptimistene» og «skeptikeralliansen», men de klarer likevel å samle seg om en felles holdning til CO₂-håndtering. Hvilke aktører finnes på de to sidene og hvordan argumenterer de for å innta sine respektive standpunkter? I det følgende vil jeg undersøke *argumentasjonen* innenfor de to fortellerlinjene.

«Teknologioptimistene» – en fornybar satsing på gass

Det vi nå ser er at stadig flere ser hvilket enormt potensial som ligger i nye teknologiløsninger. Vi i Alstom (*ingeniørselskap*) jobber hver dag for å utvikle økonomisk lønnsomme og bærekraftige teknologiløsninger på miljøutfordringene. Den største nøtta er i dag CO₂-fangst. Det er en nøtt stadig flere ingeniørstudenter ønsker og kan være med på å knekke. Det gløder igjen på Gløshaugen. Det gjør oss i Alstom både heftige og begeistrede (Adresseavisen, 01.09.2008).

CO₂-fangst fremstilles her som en nøtt som skal knekkes, ellers sagt på en annen måte, en teknisk utfordring. Resultatet hvis de lykkes vil være store positive ringvirkninger, både økonomiske og miljømessige. Språket er positivt ladet, endog med en referanse til feelgood-filmen «Heftig og begeistret», og at de vil lykkes, synes å være et spørsmål om tid.

Tilhengerne av CO₂-håndtering vektlegger ulike ting når de argumenterer for sin støtte til teknologien, og denne første gruppen i diskurskoalisjonen fokuserer altså på de *teknologiske* aspektene ved prosjektet. Her er det først og fremst forskere, «eksperter» og folk fra industrien som uttaler seg, men også en del politikere er opptatt av de rent tekniske sidene ved om CO₂-håndtering og hvorvidt det kan la seg gjennomføre. Hva kjennetegner argumentasjonen til disse aktørene? Først og fremst har de en grenseløs tiltro til at ny teknologi i form av CO₂-håndtering enten vil komme eller sågar at den eksisterer allerede. Et eksempel på det sistnevnte finnes i artikkelen «Har lagret 10 millioner tonn CO₂», hvor Rolf Håkan Holmboe, som arbeider med oljeutvinning tilknyttet Sleipner-feltet, uttaler: «Prosjektet er en god demonstrasjon av CO₂-fangst. Sleipner er blitt en dokumentasjon på at CO₂-lagring er gjennomførbart og trygt» (Aftenposten 28.06.2008). Erfaringen fra Sleipner brukes som bevis på at teknologien som sådan er trygg og gjennomførbar i større skala. Slik sett blir det også riktig å kalle denne gruppen for en slags premissleverandører.

Andre er mer opptatt av hva *Norge* kan bidra med i den sammenheng. I artikkelen «Velger Røkke til 'månelanding'» uttaler talsmannen til Aker, som har fått kontrakten: «Dette er en viktig anerkjennelse av norsk teknologi og et stort steg fremover for vår satsing på karbonfangst. Dette er nok en bekreftelse på at vi ligger teknologisk helt i tet» (DN 13.12.2008). Her er det norske bidraget viktigere enn

teknologien selv. Mens noen altså fremhever at teknologien er trygg, eller at Norge har mye å bidra med, ser andre på hva resultatet av CO₂-håndtering vil være. Det er imidlertid ikke bare industrien og teknologimiljøene som argumenterer positivt for denne teknologien. Også deler av miljøbevegelsen tilhører «Teknologioptimistene». I artikkelen «En tredel av verdens CO₂-utslipp kan fanges» fastslår Aage Stangeland i Bellona:

CO₂-håndtering monner mer enn antatt. Så mye som en tredel av verdens CO₂-utslipp til atmosfæren kan kuttes ved fangst og lagring, viser nye tall. De globale utslippene kan reduseres med 33 prosent innen 2050, fra dagens utslippsnivå, ved å samle opp og lagre CO₂ fra de største utslippsynderne i verden (Dagsavisen 07.10.2007)

Stangeland fokuserer på de tekniske aspektene, men er også opptatt av potensialet for CO₂-håndtering rundt i verden. Dette bringer oss over på en annen dimensjon jeg finner i materialet, nemlig at Norge gjennom CO₂-håndtering «redder verden».

Felles for debattantene her er en tilnærming til CO₂-håndtering som et internasjonalt prosjekt. De er ikke opptatt av teknologien i seg selv, men til teknologiens *muligheter*, der CO₂-håndtering knyttes til å redusere verdens klimagassutslipp. Denne delen av diskurskoalisjonen består stort sett politikere, miljøvernere og folk fra oljebransjen. I artikkelen «Én fabrikk = hele Norge», bruker Stoltenberg denne overbevisningsstrategien, ved å vise til at uansett hva vi måtte mene i Norge, er CO₂-håndtering eneste løsning internasjonalt:

Dette er sterkt å se. Og det viser at vi umulig vil lykkes i klimakampen uten at vi klarer å fange CO₂ fra denne typen store utslippskilder [...] Vi må gjøre alt vi kan for å få til dette, noe annet vil være meningsløst. Heldigvis innser stadig flere land dette [...] Vi kjører rett og slett en kampanje. Det er nemlig urealistisk å tro at denne typen produksjon vil stenge. Det vil tvert imot bli flere, ikke minst som følge av den høye oljeprisen. Det er ikke noen annen løsning på klimaproblemet enn storstilet CO₂-fangst med lagring (Aftenposten 18.04.2008)

Dette er et godt eksempel på en type determinisme som finnes i debatten blant tilhengerne av teknologien. Stoltenberg blir nærmest uangripelig når han snakker om CO₂-håndtering i en fabrikk i Sør-Afrika som slipper ut like mye CO₂ som hele Norge. Implisitt blir de som mener noe annet enn ham, fremstilt som litt naive, og Stoltenberg får dermed CO₂-håndtering til å fremstå som noe uunngåelig. Et annet eksempel på at Jens Stoltenberg skal «redde verden» ved å ta i bruk CO₂-håndtering, og vise oss at alternativene ikke finnes, ser vi i artikkelen «– CO₂-fangst eneste mulighet». Her forsøker han under et besøk i India å mobilisere støtte for å inkludere CO₂-håndtering i den grønne utviklingsmekanismen (CDM):

CO₂-fangst er den eneste løsningen for å stanse den voldsomme veksten i utslippene i blant annet India [...] Det bor 1,2 millioner (sic) mennesker i dette landet. 500 millioner har ikke strøm, det er nesten halvparten av befolkningen. De vil ha strøm, og India vil bygge ut kullkraft for å møte behovet. Ingen makt i verden kan hindre dem i å bygge ut, det er utenkelig (Aftenposten 07.02.2008).

Stoltenberg fremstiller her CO₂-håndtering (i tillegg til et fungerende kvotemarked) som en løsning på klimaproblemene. Mobiliseringsstrategien er dermed todelt; på den ene siden vises det til at CO₂-håndtering er nødvendig, men det er også uunn­gåelig. Det finnes i denne retorikken bare to alternativer, nemlig «rensing» og «ikke-rensing». På den andre siden hjelper Norge de fattige ved å tilby dem denne teknologien. Det også verdt å merke seg at alternative energikilder ikke nevnes, ei heller en alternativ utviklingsvei; India vil av nødvendighet bli som oss.

På denne måten fremtrer CCS som et «obligatorisk passeringpunkt» (Callon 1986). Et obligatorisk passeringpunkt betegner den posisjonen som definerer og forvalter det som oppfattes som sann kunnskap på et felt, og som knytter sammen medspillerne i det aktør-nettverket som bygges omkring en teknologi. Når det opp­nås enighet om sentrale punkt i fortellerlinjen, vil dermed diskurskoalisjonen styrkes. Stoltenbergs fremstilling av CCS som uunn­gåelig gjør det dermed problema­ tisk å argumentere ut fra *andre* forutsetninger og dermed bygge andre fortellerlinjer. Det er imidlertid, som jeg skal komme tilbake til, ikke umulig.

Hvor viktig det er å fremheve CO₂-håndtering som et internasjonalt prosjekt viser også Erik Solheims uttalelser i artikkelen «God tro på rødgrønn fortsettelse»:

Vi vet at CO₂-fangst og lagring lar seg gjøre, og at det er trygt. Nå handler det om å få ned prisen. Vi utvikler denne teknologien for at det skal bli essensielt for verden. Det blir ikke essensielt for verden hvis prisen blir så høy at det bare kan brukes i Norge (Nationen, 24.12.2007).

Også her er det internasjonale aspektet langt fremme, men minst like interessant er det at Solheim vet at det lar seg gjøre, og at utfordringen først og fremst handler om å få ned kostnadene. En like offensiv retorikk finner vi hos statsminister Jens Stoltenberg når han forteller at det er lagt ned mye personlig prestisje i CCS-prosjektet, og at han ikke ønsker å mislykkes (Aftenposten 22.12.2007). Ved at Stoltenberg synliggjør hvor stor betydning CO₂-håndtering har for ham, også personlig, øker inntrykket av at dette prosjektet både er viktig og riktig. Den optimistiske troen på at de teknologiske utfordringene er løst, er også interessant å merke seg. Spørsmålet endrer seg da til å dreie seg om Regjeringen kan *love* at prosjektene skal gjennomføres, snarere enn om de faktisk *lar seg gjennomføre*.

Der Solheim gjør CO₂-håndtering til et spørsmål om prisen på teknologiutvikling, var daværende olje- og energiminister Åslaug Haga opptatt av å gjøre den *ferdige* teknologien lønnsom, også hun med globale klimagassutslipp som bakteppe:

Målet vårt er å få i gang CO₂-fangst og -lagring så fort som hakkendes råd er [...] Målet er ikke bare å rense gasskraftverkene på Kårstø og Mongstad, men å bidra til en teknologi for CO₂-håndtering som kan masseproduseres så billig at den blir brukt i fattigere land. Det må bli billigere å rense enn å forurense, men det vil bli vanskelig, svært vanskelig (DN, 30.01.2008).

Mange av artiklene understreker altså hvor viktig det har blitt å «internasjonalisere» CO₂-fangst-teknologien. En annen vri på dette finner vi i artikkelen «Drar på klimatur til Riyadh», der Åslaug Haga uttaler:

CO₂-fangst og -lagring er et av de virkelig store stegene som kan tas for å løse klimaproblemet. Vi som oljeeksporterende land har et særlig stort ansvar. Det er vi som er blitt rike på dette [...] Den norske månelandingen er ikke å rense Kårstø og Mongstad. Den norske månelandingen er å bidra til teknologi som Kina, India og andre land kan ta i bruk for å redusere CO₂-utslippene (DN, 16.02.2008).

CO₂-fangst er i mediebildet blitt Norges bidrag til å «redde verden». Denne uttalelsen illustrerer også sammenhengen mellom de nasjonale og de internasjonale ambisjonene på en god måte. Som oljeproduserende land står Norge for store klimagassutslipp. Dette ansvaret gir oss samtidig også en mulighet gjennom vår industri til å utvikle teknologi for CO₂-håndtering, en teknologi som for øvrig fortelles fram som til det beste for verden. Et implisitt internasjonalt aspekt ligger det også i artikkelen «Haga vil ha vidåpen oljekran», som viser potensialet for teknologien: «Vi må gjøre det mer miljøvennlig å bruke olje, gass og kull. Derfor er CO₂-fangst og lagring så viktig. Karbonfangst og lagring er tiltak for å bygge broen mellom den fossile tidsalder og den fornybare tidsalder» (Aftenposten, 02.01.2008). Å fremstille CO₂-håndtering som en bro over til fornybar-samfunnet er en måte å styrke den teknologioptimistiske fortellerlinjen på og ramme den inn som miljøvennlig og ønsket. Hagas utsagn gir dermed inntrykk av at teknologien har noe fornybart over seg. At hun uttaler dette i forbindelse med en tur til verdens største oljeprodusent, gir også budskapet en ekstra tyngde.

Et fremragende eksempel på retorikk og overbevisningsevne i den diskurskoalisjonen som etter hvert skapes for CO₂-håndtering, finner vi i artikkelen «Vann, vind, ved og CO₂». Alexandra Bech Gjørsv, direktør i StatoilHydro, skriver der:

Det er langt frem til den dagen da all energien vår er fornybar. Derfor må vi fortsette å fange CO₂ som en del av klimatiltakene. Hvis jeg ikke jobber for det, tror jeg at jeg gjør mine barnebarn en bjørnetjeneste [...] Samtidig vet vi det paradoksale, at mens vi gleder oss over at milliarder av foreldre verden over endelig har fått råd til å gi barna sine sunn mat, utdanning og mobilitet, betyr dette at energietterspørselen eksploderer. Det internasjonale energibyrået IEA sier at uten dramatiske tiltak vil energibehovet øke med ca. 80 prosent frem mot 2030. Økningen tilsvarer omtrent 60 ganger Norges nåværende oljeproduksjon [...] Og selv i de mest lovende modellene er det mest positive scenarioet at fornybar energi klarer å holde, men ikke øke sin andel ut over 15 prosent [...] Vi har ikke råd til å velge, vi må satse i bredden (Aftenposten, 29.08.2008).

Gjørsv gjør dermed som Stoltenberg CO₂-håndtering til et obligatorisk passeringspunkt i debatten om utvikling av ny energi. Den fattige delen av verden trekkes aktivt inn, det samme gjør ansvaret for fremtidige generasjoner samt det uunngåelige i fortsatt vekst i energiforbruket. Fornybare energikilder avskrives med for lite potensial. Spesielt den siste setningen er interessant; «vi har ikke råd til å velge, vi må satse i bredden».

En tredje gruppe som deler fortellerlinjen i favør av CO₂-håndtering, har et pragmatisk syn på klimautfordringen, men har akseptert at CO₂ håndtering er den eneste reelle løsningen slik verden er organisert, med stor avhengighet av fossil

energi. Denne gruppen består stort sett av miljøvernere. Bellona kaller seg selv pragmatikere og teknologioptimister, som forholder seg til det politiske systemet slik det er og søker dermed løsninger innenfor dette systemet. Det er viktig å understreke at nettopp Bellona også har vært en aktiv pådriver for CO₂-håndtering siden slutten av 1990-tallet. Tittelen «Teknologioptimisten» på et intervju med Marius Holm i Bellona er slik sett treffende. Han fremhever at nødvendige samfunnsendringer forutsetter vekst, og påpeker at folk er lite villige til å gå ned i lønn. Samtidig som en stor del av verdens befolkning har et legitimt behov for bedre levekår. Innenfor en slik forståelsesramme blir dermed CO₂-håndtering avgjørende. Holm fremstiller utfordringen med CO₂-håndtering først og fremst som et spørsmål om vilje:

Teknologioptimisme handler ikke om å lene seg tilbake og vente på at teknologien vil løse klimaproblemet. Ny teknologi må tas i bruk i stor skala, slik at denne blir utbredt og billig, slik solenergi er blitt i Tyskland. Derfor er det så viktig at Norge setter i gang med CO₂-håndtering selv om det er dyrt (Stavanger Aftenblad, 17.II.2007).

Også artikkelen «Utopiske Greenpeace» av forskerne Jan M. Norbotten og Helge K. Dahle kritiserer Greenpeace som de urealistiske i klimadebatten fordi de konsekvent setter spørsmålsteget ved CO₂-håndtering, uten å ha «realistiske» alternativer:

Verdens energi- og miljøutfordringer kan bare løses ved å la alle monner dra. La det være gjennom forskning og utvikling av fornybare energikilder som fosser, vind, sol, bølger, og varme fra jordas indre; eller gjennom utvikling av sikker og miljøvennlig atomkraft. I dette perspektivet er det likevel farlig å tape synet av den viktigste realiteten, som er at fossile brennstoff fremdeles vil være den sentrale energibæreren i overskuelig framtid. Skal vi kunne nå våre mål om reduserte CO₂-utslipp, blir dermed CO₂-fangst og -lagring en teknologi vi ikke kan klare oss uten. For hver dag vi krangler og undergraver forskning og utvikling rundt denne teknologien, kommer også de mulige konsekvensene en dag nærmere (Dagbladet, 26.09.2008).

Michel Callon (1998) benytter begrepet innramming for å beskrive at det i enhver kalkulasjonsprosess, økonomisk eller ei, alltid er noe som tas med i beregningen, og noe som utelates, såkalte eksternaliteter. Innenfor en diskurs som sier at «Norge bidrar til det beste for verden» og «CO₂-håndtering vil redde klimaet», har denne koalisjonen lyktes i å ramme inn denne teknologien som både miljøvennlig og som uunngåelig. Dette har også vært sentralt i den felles fortellerlinjen. Ved i tillegg å bruke verden som målestokk kan tilhengerne av alternative utviklingsstrategier utdefineres som useriøse og umoralske. Økonomi, risikovurderinger, usikkert potensial, og andre faktorer er naturlig nok ikke en del av fortellerlinjen, eller sagt med Callons begrep, «eksternalisert». At økonomi eksempelvis omtales både som potensial og som utgift, tyder imidlertid på at innrammingen er ustabil. *Nettopp* derfor har det vært viktig å undersøke hvordan de enkelte aktørenes argumenter til sammen har skapt en sterk fortellerlinje. Som jeg har vist har de gjort dette ved å knytte seg opp til et felles standpunkt, men fra ulike utgangspunkt. I den prosessen har media vært en viktig posisjoneringsarena.

Jeg har altså brukt betegnelsen «teknologioptimistene» for å beskrive den diskurskoalisjonen som er med å skape og dele fortellerlinjen om hvorfor CO₂-håndtering både er mulig og nødvendig. Som jeg har vist legger fortellerlinjen det samles om vekt på teknologiske, humanitære og miljømessige aspekter, og jeg har derfor valgt å betegne den «en fornybar satsing på gass». En absolutt betingelse for å holde den felles fortellerlinjen sammen er at CO₂-håndtering er teknologisk realiserbart og «rett rundt hjørnet». Denne diskurskoalisjonen er godt synlig i media og fortellerlinjen har fått sterk gjennomslagskraft. Hvordan forholder det seg med CCS-motstanderne? Hvordan argumenterer de mot en så vidt sterk fortellerlinje?

«Skeptikeralliansen»

CO₂-deponering betyr at oljeindustrien kan fortsette med «business as usual» og samtidig bli sett på som at de tar klimaansvar. Problemet er at det ikke er noen holdbar løsning (Truls Gulowsen, Dagbladet, 09.12.2007).

Diskurskoalisjonen som etter hvert konstruerer fortellerlinjen rundt skepsis til CO₂-håndtering, er også uensartet og vektlegger ulike ting i sin argumentasjon. Koalisjonen har fått betegnelsen «skeptikeralliansen» fordi det først og fremst er skepsis til det som foreslås, og ikke alternative strategier, som samler dem. En første gruppe bruker teknologiske argumenter for å vise at CO₂-håndtering *ikke* er sikkert. Et eksempel på dette finner vi i artikkelen «Ingen garanti mot CO₂-lekkasjer» (Stavanger Aftenblad, 23.10.2008). Her intervjues flere forskere og teknologer. Forsker ved CICERO, Senter for klimaforskning, Asbjørn Torvanger uttaler «Vi vil aldri kunnet gi en garanti for at det ikke blir lekkasjer», mens professor Peter M. Haugan på sin side uttaler: «Jeg vil si at vi bør være sikrere enn vi er i dag på at det er trygt». Når faglige uttalelser fra forskere, som av mange blir sett på som nøytrale, spriker, skaper det en usikkerhet om hva som er «sant» i debatten. En konkretisering av usikkerheten rundt CO₂-håndtering finnes i artikkelen «Krevende å sende klimagassen i rør» (Stavanger Aftenblad, 04.12.2008). Her uttaler fagleder for konstruksjonssikkerhet i Petroleumstilsynet Ole Jacob Næss: «Utfordringen er også å finne ut hvor mye urenhet transportrøret skal tåle. Jo renere CO₂-en er, desto lettere og tryggere er det å transportere den. Men det er vanskelig å rense CO₂ helt ren – og det er dyrt.» Her er det interessant å merke seg at det kommer opp et nytt moment som ikke en gang nevnes ellers i debatten, nemlig transportutfordringene. I tillegg blir også kostnadsspørsmålet tatt opp som en usikkerhetsfaktor.

At utfordringene ved å implementere CO₂-håndtering er store, og at farene for ulykker er til stede, er også Aftenbladets kommentator Arnt Even Bøe inne på i artikkelen «Klimaløsning med Tordis-tvil»:

CO₂ er lettere enn vann og vil derfor kunne benytte seg av enda mindre smutthull for å ta seg ut gjennom ellers tette tak. Slike innvendinger har foreløpig fått lite gjennomslag

blant politikere som ser på CO₂-håndtering som et av sine beste våpen i klimakampen. Tilfellet Tordis var både pinlig og dumt og burde vært unngått. Men det gir samtidig et varsel om at dagens løsninger på klimaproblemene kan være like sårbare som klimaet selv. Det gir skremmende perspektiver for kommende generasjoner (Stavanger Aftenblad, 24.10.2008).

Han henviser her til Tordis-feltet, der vann med oljerester i 2008 lekket ut fra det man i utgangspunktet trodde var sikre lagringsplasser på havbunnen. I den samme Utsiraformasjonen lagrer også Statoil CO₂. I 2009 skrev de imidlertid på sine nettsider: «Statoil er enig med OD i at Tordis-hendelsen ikke kan brukes som et argument mot sikker CO₂-lagring i Utsiraformasjonen. Vi anser at sikkerheten ved CO₂-lagring i Utsiraformasjonen er god».³

Et annet godt eksempel på at det hersker usikkerhet rundt teknologien er artikkelen «Månelandingen kan kollidere» (Stavanger Aftenblad, 24.12.2008). Her fremsetter professor i oseanografi Peter M. Haugan fem kritiske punkter til Stoltenberg som omhandler det usikre i CO₂-håndtering; lagringsstedene i Nordsjøen vil bli dyre og ha for liten kapasitet; det finnes ikke målemetoder som beviser at lagret CO₂ vil holde seg på plass; det er en reell fare for lekkasje under og etter pumping av CO₂ til lagringssted; det vil ta lang tid å få tillatelse til lagring; og til slutt at Norge vektlegger for ensidig en løsning som kan trenere nødvendig samfunnsomlegging til et klimavennlig samfunn. Haugan er en teknolog som også bruker ikke-teknologiske argumenter i sin kritikk av CO₂-håndtering. På samme måte er det ikke-teknologer som bruker en *teknologisk* argumentasjon. Arild Hermstad i Fremtiden i våre hender uttaler:

Den usikkerheten som nå er skapt, viser hvor farlig det er med en ensidig satsing på en slik diskutabel teknologi. Dette handler ikke bare om penger, teknologi og rør, men det er også et spørsmål om lagringen av CO₂ vil være forsvarlig. Her har vi fremdeles alt for lite kunnskap (Klassekampen, 21.12.2007).

Dette er i tråd med det Spreng mfl. (2007) sier om CO₂-håndtering som en «Faustian bargain», altså en «pakt med djevelen», der man tar sjanser i dag med fremtidig risiko i potten. Å bruke teknologiske argumenter kan være en effektiv strategi, både for tilhengerne og motstanderne av CO₂-håndtering. Å gjøre debatten mer teknisk er en vanlig strategi når man ønsker å etablere noe som fakta og dermed overbeviser meningsmotstandere for eksempel i en kontrovers. Harry Collins (1985) utviklet i den forbindelse begrepet «*experimenter's regress*» (eksperimentell tilbakevending). Collins poeng er at vitenskapelige kontroverser ikke kan lukkes ved hjelp av «fakta», fordi fakta bare produseres av vellykkede metoder, som i sin tur bare er gode hvis de produserer de samme fakta. Har man en kontrovers, er imidlertid aktørene sjelden enige om hva som er de «riktige svarene» å måle nye eksperimenter opp mot. Man ender derfor ofte opp i metodediskusjoner. Å vise *hvordan* man har kommet frem til «fakta» kan dermed vise seg like viktig som faktaene i seg selv.

Mens de som bruker teknologiske argumenter vektlegger teknologiens usikre potensial, er andre skeptikere til CO₂-håndtering opptatt av teknologiens negative

konsekvenser. I artikkelen «Ingen tar Hauge alvorlig» tar Truls Gulowsen i Greenpeace et kraftig oppgjør med Bellonas linje i spørsmålet om CO₂-håndtering. Gulowsen påpeker også at deponeringsteknologien ikke er sikker, men viktigere er det at den vil forlenge oljealderen, at det går på bekostning av energisparing og satsing på nye fornybare, og ikke minst at det er et pengesluk som også forhindrer penger til bedre miljøformål:

Alt pratet om CO₂-fangst har bidratt sterkt til å nesten stanse arbeidet med energieffektivisering og utvikling av fornybar energi. Det har gått med milliarder til å subsidiere CO₂-fangst, som fører til lavere elektrisitetspriser og vekst i det norske energiforbruket. Satsingen på fornybar energi blir avspist med småpenger. Vi er livende redde for at vi får den samme utviklingen i resten av verden. Det verden i hvert fall ikke trenger, er billigere fossilt brennstoff. Jeg håper Frederic Hauge selv tror på det han sier (Dagbladet 09.12.2007)

Jan-Hugo Holten i Miljøvernforbundet retter også sitt skyts mot Frederic Hauge og Bellona i artikkelen «Hauges uholdbare Statoil-linje». Han argumenterer for at teknologien er usikker, men peker i tillegg på det betenkelige i at Bellona samarbeider med oljeindustrien: «Frederic Hauge mottar oljepenger av Statoil for å pushe teknologi for CO₂-deponering, -rensing og -fangst, for på denne måten å opprettholde muligheten for Statoil til i overskuelig fremtid å fortsette sin kjernevirksomhet, oljeutvinning» (Dagbladet, 23.12.2007). Bellona argumenterer som tidligere vist på sin side med at det innenfor dagens system ikke er realistisk å forfølge de strategiene som Greenpeace og andre vil ha.

Andre innen miljøbevegelsen, som nå avdøde Steinar Lem, er mer systemkritiske. Et eksempel er artikkelen «Oljesvart propaganda»:

Jens Stoltenberg informerer nå offentligheten om at bare CO₂-fangst kan stanse den voldsomme utslippsveksten i land som India. Tilfeldigvis passer dette synet fortreffelig med Norges kortsiktige økonomiske interesser: Vi vil selge det vi har av petroleum. Derfor er det lett for statsministeren å tie om at renseteknologien er usikker, at kostnadene kan bli høye, effektiviteten for lav – og lagringsproblemene enorme. Du skal lete før du finner journalister som tvinger ham til å bryte den tausheten. Statsministeren tier om at det eksisterer klimavennlige teknologier allerede: Vindkraft og solenergi (Klassekampen, 12.02.2008)

Lems påstand er interessant fordi han forsøker å dreie debatten tilbake fra «det internasjonale sporet» til der han mener den hører hjemme, som en del av «Norges kortsiktige økonomiske interesser». Det er generelt påtagelig hvor mye tilhengerne av CO₂-håndtering bruker det internasjonale aspektet i debatten til forskjell fra motstanderne. Årsaken kan selvfølgelig være at så lenge CO₂-håndtering handler om å rense kullkraftverk i Kina, foregår debatten på tilhengers banehalvdel. At så få utfordrer nettopp dette, kan skyldes at alternativene er uklare. Måten Lem og andre rammer inn sitt budskap i media skiller seg dermed fra hva Stoltenberg og Hagas vektlegger i sine fremstillinger av CO₂-håndtering ved besøk i land med store utslippskilder. Systemkritikk, som Lem og Fremtiden i våre hender har stått

for i en årrekke, blir i tillegg betraktet som urealistisk hos de fleste, og slike argumenter tas dermed i lite grad opp til debatt. At Lems synspunkter marginaliseres, kan dermed vurderes i tråd med det Hajer (1995) sier om «økologisk modernisering», nemlig at færre enn tidligere innenfor miljøbevegelsen arbeider systemkritisk. Kanskje derfor blir CO₂-håndteringsmotstandernes beste våpen å så tvil om teknologien i seg selv, uten egentlig å skissere opp noe reelt alternativ, mens tilhengerne vil fortsette å fremheve at «there is no alternative».

Den diskursalliansen som vokser frem som kritikerne av CO₂-håndtering, befoles imidlertid ikke bare av teknologer og miljøorganisasjoner. Noe overraskende er koblingen mellom Greenpeace og Fremskrittspartiet. I kronikken «Fakta og synsing om klima» skriver Ketil Solvik-Olsen, miljøpolitisk talsmann i FrP:

FRP og GREENPEACE påpekte nylig at dagens planer om CO₂-rensing på Kårstø er lite effektiv miljøpolitikk. Vi argumenterte ikke mot CO₂-rensing generelt, men påpekte galenskapen i å bruke 17,5 milliarder kroner på et prosjekt på Kårstø. Vi ønsket en debatt om en alternativ bruk av disse midlene (Stavanger Aftenblad, 03.04.2008)

Når så ulike aktører går ut mot CO₂-håndtering, er det lite annet enn felles skepsis mot teknologien og økonomien i prosjektet, som forener. Når det er sagt, danner de uansett en allianse der CO₂-fangst-tilhengernes *miljøargumenter* utfordres og kritiseres. Dissidentenes oppgave er å så tvil om den etablerte «sannheten», noe som kan gjøres på ulike måter. Fremskrittspartiet er de fremste representantene for dissidentene fra høyre side, og de bruker økonomi aktivt i sin argumentasjon. Dette er noe også Greenpeace i prinsippet kan støtte opp om, men da med et krav om at midlene skal brukes til *andre* miljøtiltak. Konstruksjonen av en felles fortellerlinje blir slik sett godt synlig når presumtivt ulike aktører eksplisitt fronter samme type kritikk.

I artikkelen «Symboler og prestisje» kritiserer Ketil Solvik-Olsen politiske kolleger samtidig som han etterlyser en overordnet debatt om CO₂-håndtering. Solvik-Olsen mener de andre partiene er unnfallende, og hevder at dette har blitt et «politisk prestisjeprosjekt». Han peker også på hvordan kostnadslogikken er inkonsekvent hos de andre partiene:

Regjeringens opplegg for CO₂-rensing på Kårstø kan bli et enormt pengesluk som spiser opp ressurser som kunne vært brukt til mer fornuftig miljøarbeid [...] Til tross for løfter om månelanding, og at milliarder av kroner er bevilget til slikt arbeid, har regjeringen aldri fremlagt en overordnet CO₂-strategi overfor Stortinget. Dermed står man uten nødvendige prinsipielle avklaringer eller politiske, langsiktige bindinger (DN, 16.06.2008).

Det samme poenget fremheves i artikkelen «Månelanding uten ingeniører?», der Solvik-Olsen uttaler: «Suksess innen CO₂-håndtering, transport og bruk/lagring oppnås først når teknologien fremstår som robust og rimelig» (Nasjonen, 22.12.2008). Det er kanskje nettopp økonomi som er fellesnevneren som binder FrP og deler av miljøbevegelsen sammen i denne diskurskoalisjonen. Miljøbevegelsens ankepunkt er jo nettopp at dette er et meningsløst pengesluk i forhold til den usikre effekten, selv om de er påpasselige med å fremheve at det også fortren-

ger en fornybar-satsing. Artikkelen «Lyse vil ha Kårstø-milliardene til havmøller» (Stavanger Aftenblad, 06.02.2008) drar opp dette dilemmaet, og peker på at satsingen på CO₂-håndtering fortrenger fornybar energi. FrP ville på sin side snarere si at det fortrenger en satsing på *konvensjonell* gasskraftteknologi.

På tross av FrP og deler av miljøbevegelsens forsøk er kostnader lite fremme i mediedebatten nettopp fordi *tilhengerne* av CO₂-håndtering utelater dette i sin argumentasjon. Økonomi rammes i stedet inn som henholdsvis moral (vi har en plikt til å tenke større enn kostnader), ringvirkninger (det vil lønne seg på sikt samt gavne næringslivet), og teknologi (teknologit utvikling er det *egentlige* problemet). Som Ola Morten Aanestad i StatoilHydro uttaler: «Lønnsomhet er avhengig av rammevilkår vi ikke har mulighet til å påvirke. Det er den teknologiske utfordringen som er komplisert og tidkrevende, og det har vi aldri lagt skjul på» (Adresseavisen, 13.12.2008). Poenget er at så lenge politikerne fremstiller CO₂-håndtering som både nødvendig og uunngåelig, har de gjort det vanskelig for seg selv *samtidig* å fokusere på prosjektenes lønnsomhet og teknologiske potensial. «Skeptikeralliansen» har slik sett utnyttet det mulighetsrommet som er i debatten. Det de kan samle seg om i motstanden mot «teknologioptimistenes» fortellerlinje, er dermed en kritikk av tekno-økonomiske aspekter i satsingen på CO₂-håndtering. «Skeptikeralliansens» fortellerlinje kan slik sett betegnes som «CCS – teknologisk og økonomisk uforsvarlig». Siden økonomi i stor grad er eksternalisert hos «teknologioptimistene», får imidlertid ikke økonomiargumentet den gjennomslagskraften som trengs for å konstruere en sterk fortellerlinje. Andre viktige argumenter som for eksempel hva følgene kan bli av å mislykkes; det være seg på grunn av teknologiske bøyger eller folkelig motstand, kunne vært med å styrke denne fortellerlinjen. Dette blir imidlertid i liten grad problematisert.

Hvor sto debatten om CO₂-frie gasskraftverk i 2008?

Analysen av mediedebatten rundt CO₂-håndtering har illustrert hvordan denne teknologien kanskje mer enn noen gang blir presentert som løsningen på verdens miljøproblemer. Parallelt øker imidlertid de kritiske stemmene i volum, ikke bare fra miljøbevegelsen, men også fra forskere og politikere som er opptatt av de teknologiske og økonomiske sidene ved prosjektet. Det synes som om det er en tendens mot mer skepsis til selve teknologien dess lenger frem i tid vi kommer. Artikkene fra 2007 og begynnelsen av 2008 bærer mer preg av å flyte på Stoltenbergs «månelandingsretorikk» og *visjonen* om CO₂-håndtering enn å drøfte realismen i selve prosjektet. På den annen side ser artikkene som problematiserer selve CO₂-fangstteknologien ut til å bli flere i siste del av perioden. At spesielt enkelte teknologer kommer på banen med kritiske innspill, bringer slik sett nye momenter inn i diskusjonen. Debatten om CO₂-håndtering er dermed fortsatt en relativt åpen kontrovers, og det er lite som tyder på at kontroversen lukkes og teknologien dermed «black boxes» med det første.

De to diskurskoalisjonene, «teknologioptimistene» og skeptikeralliansen, står altså i en tofrontskamp, der tilhengerne bruker stadig flere strategier for å fremstille CO₂-fangst som uunngåelig, mens kritikerne peker på de svakhetene de mener å finne ved teknologien. Splittelsen i miljøbevegelsen er illustrerende i så måte. Bellona er, som jeg har vist, positive til CO₂-håndtering, og har det som en av sine kjernesaker, mens Greenpeace avviser teknologien fullstendig. De som ligger i mellomstjiktet, som Naturvernforbundet, har det jeg vil jeg kalle en «kritisk-pragmatisk» holdning. De har godtatt at gasskraft med CO₂-håndtering er en forutsetning for å delta i debatten (være inkludert i diskursen) på nåværende tidspunkt, men ser også problematiske sider ved teknologien. De representerer dermed en kritisk og ustabil støtte. I artikkelen «Splitter miljøbevegelsen» (Klassekampen, 21.12.2007) beskriver både Bellona og Natur og Ungdom teknologien som «ren», og mener at staten må gi den økonomiske støtten som trengs for å realisere anlegget på Tjeldbergodden. Denne delen av miljøbevegelsen forstår altså dette som et spørsmål om økonomi, og ikke som et spørsmål om realiserbar teknologi. Fremtiden i våre hender og Naturvernforbundet uttaler på sin side at det heller må satses på enøk og på fornybar energi.

Et annet trekk som denne analysen av de ulike aktørene i CCS-debatten har avdekket, er at det folkelige engasjementet fortsatt ser ut til å mangle. De dominerende stemmene i debatten er politikere, teknologer og miljøvernere. Uten folkelig engasjement mangler et viktig element i teknologiimplementeringsprosessen. Latour (1987) vektlegger nettopp at uavhengig av hvor hardt teknologer og politikere prøver, så vil det være i interaksjonen med samfunnet rundt at «sannhet» skapes og etableres. Knut Sørensen mfl. understreker nettopp også at «the problem of public understanding of science and technology is a problem of democracy» (Sørensen mfl. 2000: 255). De peker på at befolkningen må involveres i mye sterkere grad i store teknologiprosjekter, og at man ikke må undervurdere effekten av folkelig motstand. Denne innsikten ser ut til å være fraværende i debatten om CO₂-håndtering så langt.

Mange av utviklingstrekkene som var synlige frem mot 2008, har blitt forsterket siden. Det er fremdeles en debatt for og imot CO₂-håndtering, der til dels ulike aktører samler seg om disse to fortellerlinjene. Det har imidlertid kommet også nye momenter inn. Jeg vil kort nevne de to mest fremtredende: Medieomtalen er synkende, og tidsplanen for et fullskala renseanlegg er mer usikker enn noen gang. Mens mine søkeord altså ga henholdsvis 429 og 278 treff i 2007 og 2008, har det gått nedover siden. For 2009, 2010 og 2011 er antall treff på søkeordene «CO₂-fangst» og «CO₂-håndtering» 198, 156 og 95. «Mediemagneten Mongstad» er ikke lenger like aktuell. Den synkende medieinteressen kan ha mange forklaringer, men det er lite spekulativt å knytte det til manglende handling på feltet. Utbyggingen skyves stadig fremover i tid; våren 2012 figureerte 2020 som årstallet for et ferdig fullskala renseanlegg. Samtidig er det interessant at retorikken også endrer seg. Ettersom et *fullskalaanlegg* virker stadig mer urealistisk, er det *testsentret* for teknologien som er blitt viktig i seg selv. I skrivende stund, mai 2012, uttalte Jens

Stoltenberg dette: «Vi åpner nå verdens største testsenter for karbonfangst. Det viktigste er at vi kan utvikle teknologi som er bedre og billigere, slik at det kan tas i bruk ved anlegg over hele verden» (Nasjonen 07.05.2012). At «vår månelanding» har blitt til «vår mulighet til å gi et indirekte bidrag til verden», er illustrerende for debatten rundt CO₂-fangst etter 2008.

CO₂-håndtering i mediedebatten

Det er også viktig å ta med den verdikampen som til enhver tid foregår på energifeltet, og som kan knyttes til begge koalisjonene. Her har jeg vist at media spiller en viktig rolle. «Alle» mobiliserer for det «gode» i sin retorikk (verdens fattige, fremtidige generasjoner, et klima i balanse). For gruppen av forskere, miljøvernere og politikere som utgjør «teknologioptimistene», har CO₂-håndtering blitt så viktig at argumentasjonen deres bare i liten grad handler om hvorvidt aspekter ved teknologien faktisk lar seg gjennomføre og løse. «Tro kan flytte fjell» heter det i Bibelen. Om det er fordi andre løsninger blir betraktet som politisk umulige, eller fordi de faktisk mener at CO₂-håndtering er det beste uansett, opprettholder «teknologioptimistene» troen på *ideen* om det. «Teknologioptimistene» har i alle tilfeller lyktes bedre i å få gjennomslag for sine premisser og sin virkelighetsforståelse i media. De har altså lyktes med det Hajer (2009) omtaler som «performance» i det medialiserte samfunnet. Politikerne «må» ty til det spektakulære for å bli hørt. At Stoltenberg lanserte «månelandingen» i den tradisjonstunge nyttårstalen, er kanskje det beste eksemplet på slik «performance». Hvis de når igjennom, får de til gjengjeld *sin* versjon kommunisert ut til allmennheten og andre aktører, og kan dermed være med på å definere virkelighetsforståelsen på feltet. Når Stoltenberg lar seg intervjuet i et kullkraftverk som slipper ut like mye CO₂ som hele Norge, er han seg bevisst at politikk foregår på ulike arenaer. Han utnytter troverdigheten han får gjennom denne iscenesettelsen – han skaper seg troverdighet i situasjonen til å fremme sine argumenter og synspunkter, det Hajer (2009) kaller «situational credibility». «Skeptikeralliansen» baserer imidlertid også *sin* argumentasjon på verdier, mange av disse de samme som tilhengerne av CO₂-håndtering vektlegger. Klima og omsorg for fremtidige generasjoner er eksempler på slike relativt vage fellesverdier. Spesielt aktørene fra miljøbevegelsen har stor troverdighet når de uttaler seg som representanter for «det gode». Som representanter for et «ikke-alternativ» kan det imidlertid se ut som om de generelt har større vansker med å få gjennomslag i media.

Debatten om CO₂-håndtering har utviklet seg til både en verdikamp og en teknologikamp, som ikke så enkelt kan skilles fra hverandre. Ved å ta i bruk fortellerlinjer som grep har jeg vist hvordan aktører med i utgangspunktet ulik bakgrunn og ulikt verdisyn kan samle seg om en felles forståelse i et gitt spørsmål, i dette tilfellet for eller imot utviklingen av gasskraftverk med CO₂-håndtering. Jeg har også vist at media kan spille en rolle både som talerør for de

ulike diskurskoalisjonene og som arena for utvikling og styrking av felles fortellerlinjer.

Eirik Swensen, stipendiat
Institutt for tverrfaglige kulturstudier, NTNU
E-post: eirik.swensen@ntnu.no

Referanser

- Bäckstrand, Karin mfl. (2011): The politics and policy of carbon capture and storage: Framing an emergent technology» i *Global Environmental Change* 21 (2011) 275–281.
- Callon, Michel (1986): «Some Elements of a Sociology of Translation. Domestication of the Scallops and the Fishermen of St. Brieuc Bay» i John Law (red.) *Power, Action and Belief. A New Sociology of Knowledge?* London: Routledge.
- Callon, Michel (1998): *The Laws of the Markets*. Oxford: Blackwell.
- Charmaz, Kathy (2006): *Constructing Grounded Theory*. London: Sage.
- Collins, Harry (1985): *Changing order. Replication and induction in scientific practice*. London: Sage.
- Hajer, Maarten (1995): *The Politics of Environmental Discourse*. Oxford: Oxford University Press.
- Hajer, Maarten (2009): *Authoritative Governance. Policy in the Age of Mediatization*. Oxford University Press.
- Hallset, Olav Fredrik (2009): «Noen av oss har snakka sammen»: en casestudie av vedtaket om CCS på Mongstad. Masteroppgave i statsvitenskap. NTNU. Trondheim.
- Hansson, Anders (2008): *Kolets återkomst. Koldioxidavskiljning och lagring i vetenskap och politik*. Doktorgradsavhandling. Institutionen för TEMA. Linköpings universitet.
- Haug, Jens Jacob Kielland (2010): *Petroleumsgigant og klimanasjon? En studie av den norske regjeringens klimakommunikasjon i perioden 2006–2009*. Masteroppgave i medievitenskap. UiO. Oslo.
- Justesen, Lise (2005): «Dokumenter i nettverk» i Järvinen, Margaretha & Nanna Mik-Meyer (red.) *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Latour, Bruno (1987): *Science in Action*. Cambridge: Harvard University Press.
- Lind, Mårten (2009): *Opportunities and uncertainties in the early stages of development of CO₂ capture and storage*. Doctoral Thesis in Chemical Engineering, Stockholm.
- Næss, Robert (2007): «Teknologisk melankoli? Debatten om gasskraft i Norge 1997–2004» i Aune, Margrethe og Knut H. Sørensen (red.) *Mellom klima og komfort – utfordringer for en bærekraftig energiutvikling*. Trondheim: Tapir Akademisk forlag.
- Spreng, Daniel, Gregg Marland og Alvin M. Weinberg (2007) «CO₂ capture and storage: Another Faustian Bargain?» *Energy Policy* 35 (2007): 850–854.
- Swensen, Eirik Frøhaug (2010) *Gass i fornybarsatsingen – eller en fornybar satsing på gass? En studie av den norske energisatsingen på 2000-tallet*. Masteroppgave i tverrfaglige kulturstudier. NTNU. Trondheim.

Sørensen, Knut H., Margrethe Aune og Morten Hatling (2000): «Against linearity – on the cultural appropriation of science and technology» i Meinolf Dierkes & Claudia von Grote (red.) *Between Understanding and Trust. The Public, Science and Technology*. Amsterdam: Harwood Academic.

Tjernshaugen, Andreas (2007): *Gasskraft – tjue års klimakamp*. Oslo: Pax.

Tjernshaugen, Andreas (2010): *Fossil interests and environmental institutions. The politics of CO2 capture and storage*. Doktorgrad ved Det samfunnsvitenskaplige fakultet, Universitetet i Oslo.

Avisartikler

- «CO2-fangst eneste mulighet, Aftenposten, 07.02.2008
- «Det finnes mer enn nok penger», Dagens Næringsliv, 30.01.2008
- «Det gløder på Gløshaugen», Adresseavisen, 01.09.2008
- «Drar på klimatur til Riyadh», Dagens Næringsliv, 16.02.2008
- «En fabrikk = hele Norge», Aftenposten, 18.04.2008
- «En tredel av verdens CO2-utslipp kan fanges», Dagsavisen, 07.10.2007
- «Fakta og syning om klima», Stavanger Aftenblad, 03.04.2008
- «God tro på rødgrønn fortsettelse», Nationen, 24.12.2007
- «Haga vil ha vidåpen oljekran», Aftenposten, 02.01.2008
- «Har ikke gitt opp 'månelandingen'», Adresseavisen, 13.12.2008
- «Har lagret 10 millioner tonn CO2», Aftenposten, 28.06.2008
- «Hauges uholdbare Statoil-linje», Dagbladet, 23.12.2007
- «Ingen garanti mot CO2-lekkasjer», Stavanger Aftenblad, 23.10.2008
- «Ingen tar Hauge alvorlig», Dagbladet, 09.12.2007
- «Klimaløsning med Tordis-tvil», Stavanger Aftenblad, 24.10.2008
- «Krevende å sende klimagassen i rør», Stavanger Aftenblad, 04.12.2008
- «Lyse vil ha Kårstø-milliardene til havmøller», Stavanger Aftenblad, 06.02.2008
- «Månelanding uten ingeniører?», Nationen, 22.12.2008
- «Månelandingen kan kollidere», Stavanger Aftenblad, 24.12.2008
- «Oljesvart propaganda», Klassekampen, 12.02.2008
- «Splitter miljøbevegelsen», Klassekampen, 21.12.2007
- «Stoltenberg: Viktig for verden at vi lykkes med CO2-rensing», Nationen, 07.05.2012
- «Symboler og prestisje», Dagens Næringsliv, 16.06.2008
- «Teknologioptimisten», Stavanger Aftenblad, 17.11.2007
- «Utopiske Greenpeace», Dagbladet, 26.09.2008
- «Vand, vind, ved og CO2», Aftenposten, 29.08.2008
- «Velger Røkke til 'månelanding'», Dagens Næringsliv, 13.12.2008
- «Ønsker ikke å mislykkes' - Ingen Mongstad-garanti fra statsministeren», Aftenposten, 22.12.2007

Noter

- 1 <http://www.tu.no/energi/2009/03/18/statoilhydro-sar-tvil-om-teknologivalget-pa-mongstad>
- 2 http://www.accsept.org/outputs/main_survey_report.pdf
- 3 <http://www.statoil.com/no/OurOperations/ExplorationProd/ncs/tordis/Pages/TordisIncident2008.aspx>